

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

БОРТНИК ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА

УДК 338.488.2:640.412:339.137.2

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО
БІЗНЕСУ

ДИСЕРТАЦІЯ

на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Науковий керівник:
Семенов Василь Федорович
доктор економічних наук,
професор

Одеса – 2014

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ.....	12
1.1. Головні передумови розвитку підприємств готельного бізнесу і зростання їхньої конкурентоспроможності	12
1.2. Внутрішні і зовнішні чинники забезпечення конкурентоспроможності підприємств готельного бізнесу.....	30
1.3. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємств готельного бізнесу	44
Висновки до розділу 1.....	64
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ.....	67
2.1. Аналіз сучасного стану і тенденцій розвитку готельного бізнесу Одеської області	67
2.2. Діагностика конкурентного середовища на ринку готельних послуг Одеської області.....	81
2.3. Комплексна оцінка конкурентоспроможності підприємств готельного бізнесу Одеської області.....	95
Висновки до розділу 2.....	122
РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ.....	124
3.1. Методичні підходи до оцінки шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств готельного бізнесу в умовах невизначеності і ризику	124

3.2. Використання світового досвіду готельних мереж у процесі розвитку готельного бізнесу Одеської області.....	140
3.3. Розробка і впровадження моделі формування готельної мережі як інтегрованої підприємницької структури.....	160
Висновки до розділу 3.....	175
ВИСНОВКИ.....	178
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	181
ДОДАТКИ.....	201

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : за станом на 12 груд. 2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – 564 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Податковий кодекс України : за станом на 23 груд. 2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – 544 с. – (Бібліотека офіційних видань).
3. Цивільний кодекс України : за станом на 21 лют. 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2012. – 53 с. – (Бібліотека офіційних видань).
4. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
5. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
6. Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 803 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/803-2009-%D0%BF>
7. Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року № 297 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF>
8. Про затвердження Програми комплексного соціально-економічного розвитку м. Одеси на 2005 – 2015 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2004 року № 1604 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1604-2004-%D0%BF>

9. Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг : Наказ Державної туристичної адміністрації України від 16 березня 2004 року № 19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04>

10. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення : ДСТУ 4527:2006. – [Чинний від 2006-10-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 28 с. – (Національні стандарти України).

11. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги : ДСТУ 4268:2003. – [Чинний від 2004-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2004. – 14 с. – (Національні стандарти України).

12. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Класифікація готелів : ДСТУ 4269:2003. – [Чинний від 2004-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2004. – 14 с. – (Національні стандарти України).

13. Про затвердження Програми розвитку туристично-рекреаційної галузі Одеської області на 2011 – 2015 роки : Рішення Одеської обласної ради від 26 серпня 2011 року № 204-VI (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://oblrada.odessa.gov.ua/>

14. Аблаев А. Р. Выбор метода оценки конкурентоспособности предприятия / А. Р. Аблаев, Р. Р. Аблаев // Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. Сер. : Економіка і фінанси. – 2012. – Вип. 130. – С. 3-7.

15. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес : ціноутворення, конкуренція, державне регулювання : навч. посібник / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. – К. : Знання України, 2002. – 358 с.

16. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков. – М. : Новости, 2000. – 256 с.

17. Азоев Г. Л. Конкуренция : анализ, стратегия и практика / Г. Л. Азоев. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с.

18. Амблер Т. Практический маркетинг / Т. Амблер. – СПб. : Питер, 1999. – 400 с.
19. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб. : Питер, 1999. – 214 с.
20. Багиев Г. Л. Основы маркетинговых исследований / Г. Л. Багиев, И. А. Аренков. – СПб. : Питер, 2009. – 312 с.
21. Байлик С. И. Гостиничное хозяйство. Организация, управление, обслуживание : учебное пособие / С. И. Байлик. – К. : Дакор, 2009. – 368 с.
22. Балабанова Л. В. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга: монография / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко. – Донецк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2004. – 147 с.
23. Баринов В. А. Развитие организации в конкурентной среде / В. А. Баринов, А. В. Синельников // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 6. – С. 3-13.
24. Баумгартен Л. В. Анализ методов определения конкурентоспособности организаций и продукции / Л. В. Баумгартен // Маркетинг в России и за рубежом. – 2005. – № 4 (48). – С. 72-85.
25. Белоусов В. Л. Анализ конкурентоспособности фирмы / В. Л. Белоусов // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 5 (25). – С. 53-71.
26. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / М. М. Бердар. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
27. Бланк И. А. Торговый менеджмент / И. А. Бланк. – К. : УФИМБ, 1997. – 408 с.
28. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2005. – 600 с.
29. Близнюк С. В. Маркетинг в Україні : проблеми становлення та розвитку / С. В. Близнюк. – 2-е вид., випр. і доп. – К. : Політехніка, 2009. – 400 с.

30. Бойко М. Г. Ціннісно орієнтоване управління в туризмі : монографія / М. Г. Бойко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : КНТЕУ, 2010. – 523 с.

31. Бойко М. Г. Диференціація туристичних продуктів / М. Бойко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 5. – С. 18-27.

32. Бойко М. Холістичний маркетинг на підприємствах готельного господарства / М. Бойко, Є. Супрунова // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2013. – № 1. – С. 55-63.

33. Бойко М. Г. Пріоритети підвищення ефективності управління туристичними підприємствами / М. Г. Бойко // Вісник Маріупольського державного університету. – Сер. : Економіка. – 2013. – Вип. 5. – С. 58-65.

34. Бондаренко Г. С. Управління конкурентоспроможністю автотранспортного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / Г. С. Бондаренко. – Х., 2001. – 19 с.

35. Боровиков В. П. STATISTICA. Статистический анализ и обработка данных в среде Windows / В. П. Боровиков, И. П. Боровиков. – М. : ИИД «Филинь», 1998. – 608 с.

36. Бортник Л. В. Анализ влияния процесса глобализации на развитие гостиничного бизнеса Украины / Л. В. Бортник, Н. Н. Кузнецова // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні національні економічні моделі : проблеми та перспективи розвитку»], Сімферополь, 5 березня 2010 р. – Сімферополь : ВіТроПрінт, 2010. – С. 216-220.

37. Бортник Л. В. Дослідження попиту та пропозиції на ринку готельних послуг України / Л. В. Бортник // Экономика и управление : науч.-практ. журн. – 2012. – № 1. – С. 97-102.

38. Бортник Л. В. Ефективність функціонування готельного господарства регіону / Л. В. Бортник // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих

науковців. – Науки : економіка, політологія, історія. – 2012. – № 7 (159). – С. 204-211.

39. Бортник Л. В. Інноваційний розвиток підприємств готельного господарства / Л. В. Бортник // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (у 2-х томах) [«Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України»], (Київ, 19-20 жовтня 2011 р.). – К.-Д. : Біла К. О., 2011. – Т. 2. – С. 57-59.

40. Бортник Л. В. Комплексна оцінка конкурентоспроможності підприємств готельного бізнесу / Л. В. Бортник // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 2. – С. 100-110.

41. Бортник Л. В. Методика оцінки конкурентоспроможності готельних підприємств / Л. В. Бортник // Регіональна бізнес-економіка та управління. – Вінниця : ВФЕУ, 2012. – №1 (33). – С. 95-101.

42. Бортник Л. В. Особливості розвитку й фактори формування конкурентного середовища в готельному бізнесі / Л. В. Бортник // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (в 2-х томах) [«Соціально-економічні аспекти реструктуризації регіональної економіки»], Вінниця, 1-2 грудня 2011 р. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2011. – Т. 1. – С. 43-45.

43. Бортник Л. В. Оцінювання чинників зміцнення конкурентоспроможності туристичної індустрії України / Л. В. Бортник // Вісник Прикарпатського національного університету. – Сер. : Економіка. – 2012. – Вип. 9. – С. 166-170.

44. Бортник Л. В. Развитие гостиничного хозяйства Украины / Л. В. Бортник // Материалы международной научно-практической конференции [«Актуальные и приоритетные направления географической науки для устойчивого развития»], (Республика Казахстан, Алматы, 12-16 марта 2012 г.). – Алматы : Абай атындағы ҚазҰПУ, 2012. – С. 285-288. – Текст парал. : каз., рос., англ.

45. Бортник Л. В. Розрахунок економічного ефекту від головних конкурентних переваг готельних ланцюгів / Л. В. Бортник // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки : економіка, політологія, історія. – 2011. – № 6 (131). – С. 26-33.

46. Бортник Л. В. Сучасний стан і проблеми розвитку готельного бізнесу м. Одеси / Л. В. Бортник // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. – Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В, 2011. – Випуск 4. – С. 525-528.

47. Буркинский Б. В. Конкурентоспособность продукции и предприятия / Б. В. Буркинский. – Одеса : ИПРЭЭИ НАН Украины, 2002. – 120 с.

48. Виноградська А. М. Комерційне підприємництво: сучасний стан, стратегії розвитку : монографія / А. М. Виноградська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 807 с.

49. Винокуров В. А. Организация стратегического управления на предприятии / В. А. Винокуров. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 458 с.

50. Виханский О. С. Стратегическое управление : учебник / О. С. Виханский. – М. : Гардарика, 1998. – 296 с.

51. Волков Ю. Ф. Экономика гостиничного бизнеса: учебное пособие / Ю. Ф. Волков. – [2-е. изд.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 380 с.

52. Гаврилюк С. П. Конкурентоспособность предприятий в сфере туристического бизнеса: учебное пособие / С. П. Гаврилюк. – К. : Киев. нац. торг.-экон. ун-т, 2006. – 180 с.

53. Герасименко В. Г. Експрес-аналіз якості та конкурентоспроможності готельного господарства курортного міста / В. Г. Герасименко // Економіка розвитку. – 2010. – № 3 (55). – С. 35-40.

54. Герасимено В. Г. Оцінка конкурентоспроможності готельного господарства крупного міста на основі матричних методів стратегічного

аналізу / В. Г. Герасименко // Экономика и управление. – 2009. – № 6. – С. 64-69.

55. Гличев А. В Основы управления качеством продукции / А. В. Гличев. – М. : Изд-во стандартов, 1998. – 436 с.

56. Голубков Е. П. Основы маркетинга: учебник / Е. П. Голубков. – М. : Финпресс, 1999. – 656 с.

57. Горіна Г. О. Аналіз розвитку міжнародних та національних готельних мереж в Україні / Г. О. Горіна // Економіка розвитку. – Харків : ХНЕУ, 2011. – № 1. – С. 78-79.

58. Готелі та інші місця для тимчасового проживання // Статистичний збірник. – К. : Державний комітет статистики України, 2011. – 207 с.

59. Градов А. П. Экономическая стратегия фирмы / А. П. Градов. – СПб. : Специальная литература, 1999. – 592 с.

60. Грузинов В. П. Экономика предприятия : учебник / В. П. Грузинов, В. Д. Грибов. – 3-е изд., доп. и перераб. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 336 с.

61. Гудзь М. В. Планування надання туристичної послуги туристичним підприємством / М. В. Гудзь. // Економічний форум. – 2012. – № 1. – С. 223-233.

62. Гудзь П. В. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичного підприємства / П. В. Гудзь // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2009. – № 3 (133). – Ч. 2. – С. 66-72.

63. Давиденко І. В. Можливості розвитку хостелів в Україні / І. В. Давиденко, І. М. Єгупова, Л. В. Бортник // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні проблеми розвитку економіки в контексті глобальних викликів»], Одеса, 19-20 вересня 2013 р. – Одеса : «Атлант», 2013. – С. 266-268.

64. Дзахмишева И. Ш. Методика оценки конкурентоспособности услуги в розничной торговой сети / И. Ш. Дзахмишева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2004. – № 3 (4). – С. 93-107.

65. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.

66. Донець А. А. Теоретико-методологічні засади управління конкурентоспроможністю готельного підприємства : концептуальний підхід / А. А. Донець // Торгівля та ринок України. – 2012. – № 33. – С. 272-277.

67. Драган О. І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти: монографія / О. І. Драган. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 160 с.

68. Дурович А. П. Маркетинг в туризме: учеб. пособие / А. П. Дурович. – Минск : Новое знание, 2003. – 496 с.

69. Егупов Ю. А. Бизнес-план : методика разработки и анализа : учебное пособие / Ю. А. Егупов, Л. Е. Купинец. – Одесса : Оптимум, 2001. – 230 с.

70. Егупов Ю. А. Повышение корректности многомерных оценок в процессе формирования производственной программы предприятия / Ю. А. Егупов // Економічні інновації. – 2009. – Випуск 38. – С. 68-80.

71. Економіка підприємств : підручник / Ф. В. Горбонос [та ін.]. – К. : Знання, 2010. – 463 с.

72. Жукова М. А. Менеджмент в туристском бизнесе / М. А. Жукова. – М. : КНОРУС, 2006. – 192 с.

73. Забелин П. В. Основы корпоративного управления концернами: учебное пособие / П. В. Забелин, Н. К. Моисеева. – М. : Информационно-внедренческий центр «Маркетинг», 1998. – 176 с.

74. Завьялов П. С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицах : учебное пособие / П. С. Завьялов. – М. : Инфра-М, 2006. – 496 с.

75. Зулькарнаев И. У. Метод расчета интегральной конкурентоспособности промышленных, торговых и финансовых предприятий / И. У. Зулькарнаев, Л. Р. Ильясова // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 4 (24). – С. 17-27.

76. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия : оценка, диагностика, стратегия / Ю. Б. Иванов, А. Н. Тищенко, Н. А. Дробитько, О. С. Абрамова. – Х.: Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.

77. Кабушкин Н. И. Менеджмент гостиниц и ресторанов : учебник / Н. И. Кабушкин, Г. А. Бондаренко. – Минск : Новое знание, 2002. – 368 с.

78. Катенев В. И. Сетевой подход к организации взаимодействия предпринимательских структур / В. И. Катенев. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2007. – 217 с.

79. Катькало В. С. Международные гостиничные сети: специфика организации и типология стратегий развития / В. С. Катькало, В. Н. Мукба // Вестник Санкт-Петербургского университета. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2004. – Вып. 4. – № 32. – С. 3-30.

80. Ковальов А. І. Формування кластерних структур як чинник підвищення конкурентоспроможності економіки Одеської області / А. І. Ковальов, А. В. Щербак // Вісник соціально – економічних досліджень. – Одеса : ОНЕУ, 2009. – № 35. – С. 58-62.

81. Коков А. Ч. Формирование стратегии повышения конкурентоспособности отраслевых предприятий региона / А. Ч. Коков, З. А. Арипшев, Х. Ю. Луков, А. Р. Бештоев // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 2 (42). – С. 308-311.

82. Колективні засоби розміщування в Україні у 2011 р. // Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 190 с.

83. Колективні засоби розміщування в Одеській області у 2012 р. // Статистичний бюлетень. – Одеса : Головне управління статистики в Одеській області, 2013. – 90 с.

84. Колективні засоби розміщування в Одеській області у 2011 р. // Статистичний бюлетень. – Одеса : Головне управління статистики в Одеській області, 2012. – 93 с.

85. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Жаліло Я. А., Базилюк Я. Б., Белінська Я. В. та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД. – 2005. – 388 с.

86. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия / Ю. Б. Иванов, А. Н. Тищенко, Н. А. Дробитько, О. С. Абрамова. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.

87. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.

88. Коношенкова Т. Як проаналізувати показники ліквідності і платоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Т. Коношенкова // Податкове планування. – 2009. – № 12. – Режим доступу : <http://www.vs.com.ua/index.php?pageid=3166&forprint=1>

89. Коротков А. М. Конкурентоспособность предприятия: подходы к обеспечению, критерии, методы оценки / А. М. Коротков, Ю. Я. Еленева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 6. – С. 59-68.

90. Корягина Е. В. Объединение гостиничных предприятий как фактор конкурентоспособности курортных территорий / Е. В. Корягина // Общество. Среда. Развитие (Тегга Нумана). – 2011. – № 3. – С. 51-56.

91. Косвинцева Е. Н. Обеспечение конкурентоспособности гостиничного предприятия промышленного центра : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Е. Н. Косвинцева. – М, 2009. – 23 с.

92. Косік А. Ф. Мікроекономіка : навч. посібник / А. С. Косік, Г. Е. Гронтковська. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 404 с.

93. Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм : учебник / Ф. Котлер, Дж. Боуэн, Дж. Мейкенз ; пер. с англ. – 4-ое изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 1071 с.

94. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М. : Прогресс, 2007. – 656 с.

95. Коцан Н. Н. Роль туризму в розвитку готельного господарства України в контексті інтеграції в європейську економіку / Н. Н. Коцан, Р. Р. Мазурець, О. О. Хоружина // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – №. 3. – С. 378-382.

96. Кревенс Д. В. Стратегический маркетинг / Д. В. Кревенс ; пер. с англ. – М. : Издат. Дом «Вильямс», 2003. – 752 с.

97. Кредісов А. І. Менеджмент для керівників / А. І., Кредісов, Є. Г. Танченко, В. А. Кредісов. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. – 556 с.

98. Круль Г. Я. Основи готельної справи : навч. посіб. / Г. Я. Круль. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 368 с.

99. Кузнецова Н. М. Науково-методичні підходи до визначення стратегічних напрямків конкурентоспроможності готельних підприємств / Н. М. Кузнецова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 41 (2). – С. 54-59.

100. Кузнецова Н. М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства : навч. посібник / Н. М. Кузнецова. – К. : Федерація профспілок України, Ін-т туризму, 1997. – 176 с.

101. Кузнецова Н. М. Регіональний вимір розвитку туристичного та готельного бізнесу : монографія / Н. М. Кузнецова, С. Г. Нездоймінов. – Одеса : Астропринт, 2010. – 256 с.

102. Кузьмін Є. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : підручник / Є. О. Кузьмін, Н. І. Горбаль. – Львів : Компакт – ЛВ, 2005. – 304 с.

103. Кусков А. С. Гостиничное дело : учеб. пособие / А. С. Кусков. – М. : Дашков и К°, 2009. – 328 с.

104. Лайко М. Ю. Мировая индустрия гостеприимства : учебное пособие / М. Ю. Лайко, Д. А. Штырно. – М. : Изд-во Рос. Экон. Акад., 2005. – 229 с.

105. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива / Жан-Жак Ламбер ; пер. с франц. – СПб. : Наука, 1996. – 589 с.

106. Леонт'єва Ю. Ю. Дослідження можливостей використання існуючих методів оцінки конкурентоспроможності для готельних підприємств / Ю. Ю. Леонт'єва, К. А. Рудакова // Комунальне господарство міст. – 2012. – № 2. – С. 499-503.

107. Лепейко Т. І., Котлик А. В. Процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства : монографія / Т. І. Лепейко, А. В. Котлик. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 316 с.

108. Лифиц И. М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И. М. Лифиц. – 2-е изд., доп. и испр. – М. : Юрайт-М, 2001. – 224 с.

109. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг / О. О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.

110. Максимов И. Оценка конкурентоспособности промышленного предприятия / И. Максимов // Маркетинг. – 1996. – № 3. – С. 33-39.

111. Максимова Т. В. Управління конкурентоспроможністю готельних підприємств : теорія та практика / Т. В. Максимова // Комунальне господарство міст. – 2013. – № 108. – С. 570-576.

112. Мальська М. П. Готельний бізнес : теорія та практика : підручник / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 472 с.

113. Маначинська Ю. А. Готельне господарство України : проблеми та перспективи функціонування в сучасних умовах кризової економічної ситуації / Ю. А. Маначинська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. – Вип. 2. – С. 217-222.

114. Маренич А. Управление конкурентоспособностью предприятия / А. Маренич, И. Астахова // Бизнес-Информ. – 1996. – № 5. – С. 23–27.

115. Мендела І. Я. Аналіз факторів зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу Івано-Франківської області / І. Я. Мендела // Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ : Плай, 2012. – Вип. 1 (19). – С. 170–178.

116. Мендела І. Я. Планування інноваційних стратегій підприємствами готельного бізнесу / І.Я. Мендела // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – Івано-Франківськ : ПНУ ім. Василя Стефаника, 2013. – Вип. 9. – Т. 1. – С. 125–129.

117. Менеджмент туристичної індустрії : навчальний посібник / за ред. І. М. Школи. – Чернівці : Книги-XXI, 2005. – 596 с.

118. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; пер. с англ. – М. : Дело, 2005. – 720 с.

119. Минцберг Г. Стратегический процесс : концепции, проблемы решения / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал; пер. с англ. Ю. Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 2008. – 684 с.

120. Моисеева Н. К. Стратегическое управление туристской фирмой : учебник / Н. К. Моисеева. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 256 с.

121. Момот В. Є. Стратегія підприємства в умовах невизначеності середовища господарювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / В. Є. Момот. – Одеса, 2004. – 31 с.

122. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг : навчальний посібник / О. Б. Моргулець. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

123. Нездоймінов С. Г. Науково-методологічні засади формування стратегії конкурентоспроможності готельних підприємств регіону / С. Г. Нездоймінов, І. М. Дишловий // БізнесІнформ. – 2011. – № 6. – С. 145-149.

124. Окрепилов В. В. Управление качеством и конкурентоспособностью : учебн. пособие / В. В. Окрепилов. – СПб. : Изд-во СПбУЭФ, 1997. – 260 с.

125. Організація готельного господарства : навчальний посібник / за заг. ред. О. М. Головка. – К. : Кондор, 2011. – 410 с.

126. Організація обслуговування у малих готелях : навч. посібник / за заг. ред. академіка О. В. Шербенка. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – 181 с.

127. Осецький В. Підприємницькі ризики та їх страхування в економіці / В. Осецький // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка. – Сер. : Економіка. – 2006. – № 81/82. – С. 34-36.
128. Осипов В. И. Экономика предприятия : учебное пособие / В. И. Осипов. – Одеса : Маяк, 2005. – 720 с.
129. Основи менеджменту : підручник / під заг. ред. В. Г. Федоренко. – К. : Алерта, 2007. – 424 с.
130. Оцінка конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства : монографія / Т. В. Андросова [та ін.] ; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х. : ХДУХТ, 2010. – 144 с.
131. Папирян Г. А. Менеджмент в индустрии гостеприимства (отели и рестораны) / Г. А. Папирян. – М. : Экономика, 2000. – 207 с.
132. Пивоваров К. В. Финансово-экономический анализ хозяйственной деятельности коммерческих организаций / К. В. Пивоваров. – 3-е изд. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2006. – 119 с.
133. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономическом моделировании / В. Плюта; пер. с пол. В. В. Иванова. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 175 с.
134. Подлепіна П. О. Конкурентоспроможність як чинник підвищення ефективності функціонування готельних підприємств / П. О. Подлепіна // Вісник Харківського університету імені В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1042. – С. 128-131.
135. Політична економія : навчальний посібник / За ред. В. О. Рибалкіна. – К. : Академвидав, 2004. – 671 с.
136. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. В. Д. Щетинина. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
137. Портер М. Стратегія конкуренції / М. Портер ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільського. – К. : Основи, 1997. – 390 с.

138. Проблеми розвитку туризму і готельного господарства : регіональний аспект : монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 276 с.

139. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навчальний посібник / П. Р. Пуцентейло. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

140. Регіональний вимір рекреаційно-туристичної діяльності / За ред. В. Ф. Семенова : монографія. – Одеса : Оптимум. – 2008. – 201 с.

141. Реутов В. Конкурентоздатність підприємства : критерії, показники і методики оцінювання / В. Реутов // Економіка та держава. – 2006. – № 5. – С. 65-67.

142. Ринки туристичних послуг : стан і тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименка. – Одеса : Астропринт, 2013. – 304 с.

143. Роглев Х. Й. Основи готельного менеджменту : навч. посібник. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.

144. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.

145. Свирейко Н. Е. Оценка конкурентоспособности масложировых продуктов / Н. Е. Свирейко // Маркетинг в России и за рубежом. – 2004. – № 3 (41). – С. 88-92.

146. Семенов В. Ф. Використання потенціалу нової економіки при формуванні регіональних інноваційних структур організації і управління туризмом : монографія / В. Ф. Семенов, О. В. Басюк. – О. : Атлант, 2013. – 356 с.

147. Семенов. В. Ф. Мережеві структури в готельному бізнесі / В. Ф. Семенов, Л. В. Бортник // Матеріали VII міжнародної конференції [«Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід»],

Львів-Тернопіль, 4-6 жовтня 2013 р. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – С. 74-78.

148. Семенов В. Ф. Методи оцінювання конкурентоспроможності туристичного підприємства / В. Ф. Семенов // Науковий вісник ОДЕУ. – 2010. – № 14 (115). – С. 75-85.

149. Семенов В. Ф. Модель формирования национальной гостиничной сети / В. Ф. Семенов, Л. В. Бортник // Бизнес. Образование. Право. Вестник Волгоградского института бизнеса. – 2014. – № 1 (26). – С. 97-101.

150. Семенов В. Ф. Проблема категоризації готельних підприємств / В. Ф. Семенов, Л. В. Бортник // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Форми і способи забезпечення сталого розвитку приморських територій»], Бердянськ, 31 травня – 2 червня 2012 р. – Бердянськ : БДПУ, 2012. – С. 90-92.

151. Семенов В. Ф. Удосконалення механізму стимулювання конкурентоспроможності готельного бізнесу / В. Ф. Семенов, Л. В. Бортник // Матеріали регіональної науково-практичної конференції [«Менеджмент міського та регіонального розвитку»], Харків, 26-27 квітня 2012 р. – Х. : ХНАМГ, 2012. – С. 58-60.

152. Семенов В. Ф. Франчайзинг як метод організації і розвитку готельного бізнесу / В. Ф. Семенов, Л. В. Бортник // Вісник соціально – економічних досліджень. – Одеса : ОНЕУ, 2013. – № 49 (1). – С. 68-76.

153. Сіваченко І. Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації) / І. Ю. Сіваченко, Ю. Г. Козак, Ю. І. Єхануров. – К. : ЦУЛ, 2003. – 186 с.

154. Скибінський С. В. Маркетинг готельних послуг / С. В. Скибінський, Л. О. Іванова, О. Ф. Моргун. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2000. – 246 с.

155. Скобкин С. С. Как измерить конкурентоспособность гостиничных услуг / С. С. Скобкин, А. С. Скобкин // Парад отелей. – 2005. – № 3 (24). – С. 12-18.

156. Тимошенко З. І. Маркетинг готельно-ресторанного бізнесу : навчальний посібник / З. І.Тимошенко, Г. Б. Мунін, В. П. Дишловий. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – 246 с.
157. Тігова Т. М. Аналіз фінансової звітності : навчальний посібник / Т. М. Тігова, Л. С. Селіверстова, Т. Б. Процюк ; Нац. акад. внутрішніх справ України. – К. : Центр учбової літ., 2012. – 267 с.
158. Ткаченко Т. І. Економіка готельного господарства і туризму : навч. посібник / Т. І. Ткаченко, С. П. Гаврилюк. – К. : КНТЕУ, 2005. – 179 с.
159. Томпсон А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А. Томпсон, А. Стрикленд. – 12-ое изд. ; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2006. – 928 с.
160. Туристична діяльність в Україні у 2012 р. // Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 272 с.
161. Уніфіковані технології готельних послуг / За ред. В. К. Федорченка. – К. : Вища шк., 2001. – 237 с.
162. Уокер Дж. Введение в гостеприимство : учебник / Дж. Уокер ; пер. с англ. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 607 с.
163. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / [С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась та ін.]. – К. : КНЕУ, 2008. – 520 с.
164. Управління регіональним розвитком туризму : навчальний посібник / за ред. В. Ф. Семенова. – Сімфереполь : ВД «АРІАЛ», 2012. – 204 с.
165. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность : экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 312 с.
166. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учебное пособие / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Изд. Эксмо, 2004. – 544 с.

167. Федорченко В. К. Готельне господарство : основні показники, оцінка якості послуг / В. К. Федорченко, І. М. Мініч. – К. : КНЕУ, 2004. – 240 с.
168. Фінанси підприємств : підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2001. – 460 с.
169. Фомин В. Н. Квалиметрия. Управление качеством. Сертификация / В. Н. Фомин. – М. : «ЭКМОС», 2000. – 320 с.
170. Франчайзинг : навчальний посібник / Є. О. Кузьмін, Т. В. Мирончук, І. З. Салата, Л. В. Марчук. – К. : Знання, 2011. – 267 с.
171. Франчайзинг у готельно-ресторанному бізнесі : навч. посібник / Г. Б. Мунін, Ю. О. Карягін, А. С. Артеменко, Ю. В. Кошиль ; за заг. ред. Л. С. Трофименко і О. О. Гаца. – К. : Кондор, 2008. – 370 с.
172. Хасби Д. Стратегический менеджмент : учеб. пособие / Д. Хасби. – М. : Контур, 1998. – 200 с.
173. Хулей Г. Маркетинговая стратегия и конкурентное позиционирование / Г. Хулей, Д. Сондерс, Н. Пирси ; пер. с англ. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 800 с.
174. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
175. Чепурна О. П. Деякі аспекти оцінки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання / О. П. Чепурна // Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. – Вип. 98: Економіка і фінанси. – Севастополь : Вид-во СевНТУ, 2009. – С. 180-185.
176. Четыркина Н. Ю. Управление конкурентоспособностью организаций сферы услуг : учебное пособие / Н. Ю. Четыркина. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. – 128 с.
177. Чорненька Н. В. Організація туристичної діяльності : навчальний посібник / Н. В. Чорненька. – К. : Атіка, 2006. – 264 с.
178. Чудновский А. Д. Туризм и гостиничное хозяйство : учебное пособие / А. Д. Чудновский. – М. : Юркнига, 2005. – 448 с.

179. Шаповалова О. М. Інноваційна діяльність, як основа підвищення конкурентоспроможності готельного господарства / О. М. Шаповалова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 16 (205). – С. 224-228.

180. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч. посібник / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.

181. Шинкаренко В. Г. Управление конкурентоспособностью предприятия / В. Г. Шинкаренко, А. С. Бондаренко. – Х. : Изд-во ХНАДУ, 2003. – 186 с.

182. Шумпетер Й. А. Капитализм, социализм, демократия / Й. А. Шумпетер; пер. с англ. В. С. Автономова. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.

183. Юданов А. Ю. Конкуренция : теория и практика / А. Ю. Юданов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : ГНОМ и Д, 2001. – 304 с.

184. Яковлев Г. А. Экономика гостиничного хозяйства : учебное пособие / Г. А. Яковлев. – М. : Изд-во РДЛ, 2005. – 224 с.

185. Янковой А. Г. Многомерный анализ в системе STATISTICA / А. Г. Янковой. – Вып. 1. – Одесса : Оптимум, 2001. – 216 с.

186. Яцура В. Системно-процесний підхід як базовий елемент управління конкурентоспроможністю підприємства / В. Яцура, М. Замроз // Формування ринкової економіки в Україні. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2012. – Випуск 26. – Частина 2. – С. 339-344.

187. Dave, V. (1984). U.S. Multinational Involvement in the International Hotel Sector an Analysis. *The Service Industries Journal*, 4 (March), 48-63.

188. Dunning, J. H. and McQueen, M. (1982). Multinational Corporations in the International Hotel Industry. *Annals of Tourism Research*, 9, 69-90.

189. Kundu, S. K. (1994). Explaining the Globalization of Service Industries: The Case of Multinational Hotels, PhD thesis, Rutgers, The State University of New Jersey, USA.

190. Recommendations on Tourism Statistics (1994). Statistical Papers. Series M No. 83. United Nations, New York.

191. Rowe, A. J., Mason, R. O. and Dickel, K. E. (1985). *Strategic Management and Business Policy: A Methodological Approach*. Reading, MA: Addison-Wesley, 17-21.

192. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013 [Electronic resource] // World Economic Forum. – Mode of access :
http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_Competitiveness_Report_2013.pdf

193. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011 [Electronic resource] // World Economic Forum. – Mode of access :
http://www3.weforum.org/docs/WEF_TravelTourismCompetitiveness_Report_2011.pdf

194. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009 [Electronic resource] // World Economic Forum. – Mode of access :
http://www3.weforum.org/docs/WEF_TravelTourismCompetitiveness_Report_2009.pdf

195. World Ranking 2013 Of Hotel Groups And Brands [Electronic resource]. – Mode of access :
<http://www.hospitalitynet.org/news/4060119.html>